

Obaveze nastavnika u nastavi na daljinu tijekom pandemije

Geriena KARAČIĆ

Odjel za germanistiku Sveučilišta u Zadru

Nada BRATANIĆ

XVIII. gimnazija Zagreb

UDK: 37.011.3-051:37.018.43

DOI: 10.15291/ai.3298

STRUČNI ČLANAK

Primljeno: 23. ožujka 2021.

SAŽETAK

KLJUČNE RIJEČI:
nastavnik, uspješna
nastava, priprema
i izvođenje nastave,
COVID-19

Uspješna nastava ovisi o nastavniku (Hattie 2003, Hattie 2009), o njegovu radu i znanju, pa je za kvalitetu nastave ključno kako je nastava organizirana i kako se izvodi. Upravo su nastavnici ti koji su zbog pandemije bolesti COVID-19 u ožujku 2020. u kratkom vremenskom roku morali svoje pripreme i izvođenje nastave prilagoditi nastavi na daljinu koja se izvodi uz pomoć informacijsko-komunikacijske tehnologije.

U radu se kvalitativno analiziraju upute nastavnicima za organizaciju i provođenje nastave na daljinu koje je objavilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja i CARNET. Korpus se sastoji od šest dokumenata koji su objavljeni u razdoblju od ožujka do prosinca 2020. godine. Istraživanje je provedeno na temelju kvalitativne analize sadržaja prema Mayringu (2015). Analizirane su upute za upravljanje vremenom, organiziranje digitalnih obrazovnih sadržaja, uspostavu komunikacijskog kanala i upute za podršku učenicima u virtualnom okruženju. Osim toga, analizirane su upute za podučavanje u virtualnom okruženju kao i upute za praćenje i vrednovanje rada učenika. Kvalitativna analiza uputa pokazala je kako su one općenite prirode, a njihova provedba ne zahtijeva samo vrijeme za provedbu, već i dodatne vještine i iskustvo u suočavanju s novim konceptom nastave na daljinu tijekom pandemije. Doprinos ovog rada jest očuvanje uputa iz jedinstvenih dokumenata iz vremena u kojem je pandemija dovela do prelaska nastave na daljinu u kratkom vremenu te će se biti dani prijedlozi tematskih radionica usavršavanja nastavnika.

UVOD

Brojne studije pokazuju kako je nastava složen proces (Hattie, 2009; Schart, 2014) te preko sto faktora utječe na uspjeh nastave (Hattie, 2009; Hattie, 2012), pa ne postoji jedan recept za dobru nastavu (Bewyl, 2015; Karačić, 2006; Lipowsky, 2007). Međutim, može se izdvojiti podatak kako trećina uspješne nastave ovisi o nastavniku, njegovu znanju i načinu rada te o nastavnom sadržaju koji podučava (Hattie, 2003; Hattie, 2009). Nastavnik ima važnu ulogu jer je za kvalitetu nastave ključno što se konkretno događa na nastavi, kako se nastava izvodi, a manje je važno u kojim uvjetima obrazovna ustanova radi ili na koji se način škola financira (Schart, 2014). Za provođenje nastave na daljinu važna je tehnička oprema, ali ona nije presudna za uspješnu nastavu (Zierer, 2020).

Navedene znanstvene spoznaje o utjecaju nastavnikova rada na kvalitetu nastave, kao i ponovno zatvaranje škola i visokih učilišta krajem 2020. godine pokrenuli su istraživanje o uputama za uspješnu nastavu na daljinu za vrijeme opasnosti od širenja bolesti COVID-19. Istraživanje je provedeno na šest dokumenata koje su objavili Ministarstvo znanosti i obrazovanja i CARNET u razdoblju od ožujka do prosinca 2020. godine. Riječ je o dokumentima koji su obilježili rad nastavnika u 2020. godini u vrijeme zatvaranja škola zbog koronakrize.

Cilj rada jest analizirati sadržaj uputa za nastavnike i utvrditi što se od nastavnika očekuje u tom razdoblju, koji su zahtjevi upućeni nastavnicima za uspješno planiranje i provođenje nastave na daljinu. U tu svrhu sadržaj uputa je objedinjen i kategoriziran. Na temelju rezultata predlažu se tematske radionice za usavršavanje nastavnika iz područja organizacije i izvođenja nastave na daljinu. Rad se sastoji od šest poglavlja, od kojih prvo prikazuje razvoj događaja 2020. godine koji su obilježili prijelaz obrazovnog sustava na nastavu na daljinu. U drugom poglavlju razmatraju se teorijske osnove za organizaciju i provedbu nastave te su prikazani rezultati istraživanja sličnih tema. U trećem poglavlju navedeni su tekstovi korpusa i opisana je metodologija kvalitativne analize sadržaja prema Mayringu. Četvrto poglavlje sadrži analizirane kategorije i ogledne primjere iz svakog od šest dokumenata. U petom poglavlju analiziraju se i interpretiraju dobiveni rezultati. Posljednje poglavlje rada iznosi zaključke i predlaže teme za usavršavanje nastavnika.

NASTAVA NA DALJINU U 2020. GODINI

Nastava na daljinu otpočela je 16. ožujka 2020. godine, a pet dana prije Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske (dalje u tekstu: MZO) uputilo je osnovnim i srednjim školama dopis o pripremi aktivnosti vezanih uz informacijsko-komunikacijsku tehnologiju, kako bi osigurali uvjete za eventualnu nastavu na daljinu. Dopis od 11. ožujka 2020. (MZO, 2020 a) sadrži smjernice za otvaranje virtualnih zbornica i učionica te informacije o potpori na mrežnim stranicama MZO-a, Škole za život i CARNET-a.

Osnovno načelo koje MZO zagovara jest da svim učenicima na raspolaganju mora biti sadržaj koji trebaju naučiti te da imaju priliku učiti, bez obzira na uvjete koje imaju u vlastitu domu i podršku koju im pružaju nastavnici. MZO je s tim ciljem otvorilo mrežnu stranicu „i-nastava.gov.hr” na kojoj redovito objavljuje sve nove informacije o nastavi na daljinu u tekućoj školskoj godini. Kao potporu nastavnicima i učenicima, snimljene su videolekcije s nastavnim materijalima za osnovnoškolske i srednjoškolske predmete (<https://skolazivot.hr/video-lekcije/>). One su dostupne na YouTube kanalu Škole za život, pa nastavnici mogu birati - ili će se koristiti pripremljenim videolekcijama za svoje predmete ili će sami organizirati i izvoditi nastavu. Nastavnici mogu pronaći upute i savjete o informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji na mrežnim stranicama CARNET-a, Hrvatske akademske i istraživačke mreže (<https://www.carnet.hr/usluga/udaljenoucenje/>).

Razdoblje od 11. ožujka 2020. do 31. prosinca 2020. godine obilježila je prilagodba na nastavu na daljinu te stalna neizvjesnost u kojem će se obliku nastava organizirati i provoditi u narednom razdoblju. Dugoročni plan kako treba organizirati nastavu na daljinu objavljen je u srpnju 2020. godine u Akcijskom planu za provedbu nastave na daljinu (MZO, 2020d) koji predviđa tri scenarija (Tablica 1.) po kojima bi se trebala izvoditi nastava u školskoj godini 2020./2021., ovisno o epidemiološkoj situaciji.

TABLICA 1. Prema scenariju nastave na daljinu za 2020./2021. (MZO, 2020d: 22)

Scenarij 1	Scenarij 2	Scenarij 3
Nastava uglavnom „uživo“	Mješoviti model nastave	Nastava uglavnom na daljinu
Mogućnost primjene nastave na daljinu za pojedine grupe učenika i studenata	Kombinacija nastave „uživo“ i nastave na daljinu, ali tako da svi imaju elemente e-učenja	Nastava se provodi posredstvom IK tehnologije uz mogućnost vrednovanja na daljinu

MZO-a na svojim mrežnim stranicama koristi različite termine za nastavu koja se izvodi uz pomoć informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT), pri čemu su nastavnik kao i svi njegovi učenici fizički udaljeni jedni od drugih (scenarij 3): nastava na daljinu, e-nastava, i-nastava te *online* nastava. Razdoblje 2020. godine obilježila je uporaba različitih pojmova u javnom i stručnom diskursu za nastavu na daljinu, koji su ponekad istoznačnice, a ponekad bliskoznačnice (Nemeth-Janjić i Jukić, 2021). Za ovaj rad odabran je termin nastava na daljinu jer se radi o terminu koji MZO koristi od svojih prvih dopisa i objava u komunikaciji s nastavnicima, učenicima i njihovim roditeljima (MZO, 2020 a), kao i u komunikaciji s visokim učilištima i studentima.

Organizacija i provedba nastave

Nastavnik prije izvođenja nastave priprema nastavni materijal potreban za određeni nastavni sat, piše bilješke o sadržaju nastavnog sata te osigurava opremu (Kyricou, 1998). U samoj izvedbi nastave nastavnik provodi nastavne usmene aktivnosti i obrazovne zadatke (Kyricou 1998). Bez obzira radi li se o nastavi na daljinu ili nastavi „uživo“, važno je da nastavnik samostalno odlučuje o nastavnim sadržajima, načinima i organizaciji podučavanja pri čemu se kurikulum ne propisuju sadržaji koje nastavnik mora obraditi u pojedinoj godini učenja i podučavanja, već se određuju odgojno-obrazovni ishodi koje učenik treba ostvariti na kraju pojedine godine učenja i podučavanja (Krištofik Juranić i sur., 2019). Ukoliko nastavnik na satu koristi opremu, treba ju prije nastavnog sata pripremiti i probati jer može biti izvor mogućih problema. Uz to se mogu pojaviti problemi ako se raspoloživa oprema razlikuje od one kojom se nastavnik ranije služio (Kyricou, 1998). Pri svemu tome, kod izvođenja nastave uz pomoć IKT-a, treba obratiti pozornost da u središtu zanimanja ne bude tehnologija nego sadržaj koji se treba usvojiti (Kučan i sur., 2021).

Koncept nastave na daljinu u Republici Hrvatskoj u 2020. godini utemeljen je na dvama ključnim principima: prvi je pristup obrazovanju za sve učenike, a razina digitalizacije sukladno dobi; te drugi da svako rješenje mora imati dodatni, rezervni plan i mogućnost praćenja nastave na daljinu (MZO, 2020 d). Već nakon prva tri tjedna nastave na daljinu u 2020. godini provedena je anketa među nastavnicima. Rezultati ankete pokazuju kako su nastavnici u potpunosti ili uglavnom zadovoljni s izvođenjem nastave na daljinu, njihovi učenici su se dobro ili uglavnom dobro snalazili u nastavi na daljini te su nastavnici u velikoj mjeri zadovoljni s opremom za izvođenje nastave na daljinu. Uz to, većina njih je zadovoljna potporom MZO-a i CARNET-a. Međutim, njihovi komentari pokazuju da im je potrebna dodatna podrška za specifične alate za njihove nastavne predmete (MZO, 2020 d). Nadalje, nastavnici vide razliku između nastave „uživo“ i nastave na daljinu u tome što za istraživanje i isprobavanje novih tehnologija i alata za nastavu na daljinu troše više vremena (Sablić i sur., 2020). S obzirom na važnu ulogu nastavnika, centar istraživanja u ovom radu je na nastavniku, jer nastavnik u suvremenoj nastavi nije samo predavač i ocjenjivač nego je osoba koja organizira i vodi nastavu te usmjerava i motivira učenike (Ivić, 2001; Leisen, 2014). Posebno u procesu nastave na daljinu nastavnik nema samo ulogu prenositelja znanja, već i ulogu vođe i pratitelja kroz učinkovito vođenje i komunikaciju (Yao i sur., 2020).

METODOLOGIJA RADA

Za kvalitativnu analizu sadržaja odabrani su dokumenti koji su objavljeni na mrežnim stranicama MZO-a i CARNET-a u razdoblju od 11. ožujka 2020. do 31. prosinca 2020. Ovo je razdoblje odabrano jer obuhvaća objavu prvih službenih dopisa Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske kako se uspješno pripremiti za nastavu na daljinu te završetak kalendarske godine 2020. godine, kada su se zbog pandemije obrazovne ustanove nalaze u tijeku drugog zatvaranja. Za odabir dokumenata također je bilo ključno da sadrže upute nastavnicima kako organizirati i provoditi nastavu na daljinu te da budu javno dostupni. Dokumenti koji pripadaju istraženom korpusu sadrže - osim uputa nastavnicima - i upute ravnateljima, razrednicima, kao i učenicima i njihovim roditeljima koji nisu predmet ove analize.

Kvalitativnom analizom sadržaja sljedeći dokumenti obuhvaćeni su:

Dokument A: Dopis MZO-a od 11. ožujka 2020. na temu smjernice osnovnim i srednjim školama vezano uz organizaciju nastave na daljinu uz pomoć informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Dokument B: Dopis MZO-a od 13. ožujka 2020. s uputama svim osnovnim i srednjim školama vezano uz nastavak organizacije nastave na daljinu.

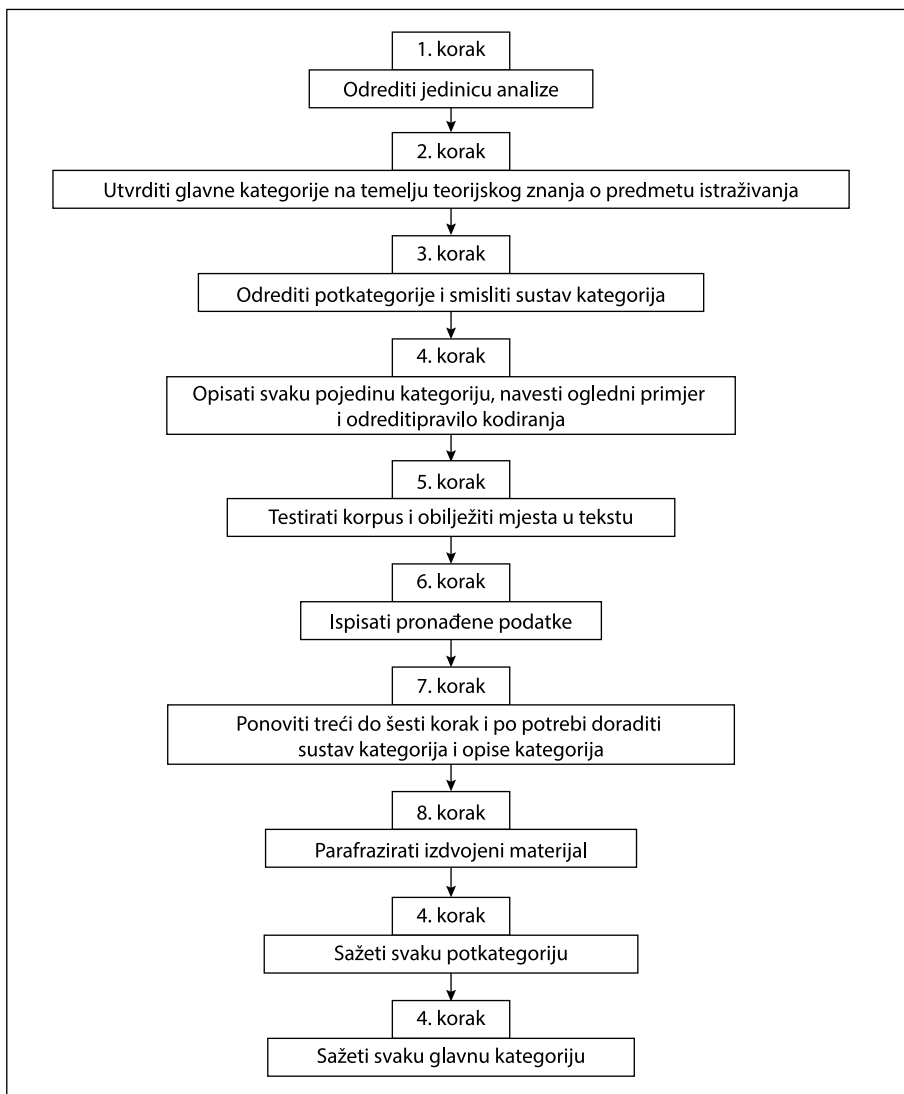
Dokument C: Upute za vrednovanje i ocjenjivanje tijekom nastave na daljinu objavljene 3. travnja 2020. od MZO-a.

Dokument D: Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu objavljen 3. srpnja 2020. od MZO-a.

Dokument E: Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanim s bolesti COVID-19 objavljeni 3. rujna 2020. od MZO-a.

Dokument F: Savjeti vezani uz održavanje nastave na daljinu: za učitelje, nastavnike i razrednike objavljeni od CARNET-a u rujnu 2020.

Za istraživanje se koristi kvalitativna analiza sadržaja prema Mayringu (2015) koja omogućuje analizu sadržaja poput uputa nastavnicima te sustavno i kvalitativno analiziranje tekstova koji su različite duljine. Riječ je o kvalitativno-interpretativnoj metodi, vrlo rasprostranjenoj u mnogim disciplinama (Gläser-Zikuda, 2017). Kvalitativna analiza sadržaja odvija se u deset koraka koje je odredio Mayring (2015: 98-104):

SLIKA 1. Model analize sadržaja s unaprijed određenim sustavom kategorija (Mayring, 2015: 104, prijevod G. Karačić)

Strukturiranje sadržaja prema Mayringu (2015) ima za cilj izdvojiti i sažeti materijal o određenim temama i određenim područjima sadržaja. Ovom metodom u obzir se uzimaju samo oni dijelovi teksta koji se odnose na odabrane kategorije (Mayring i Fenzl; 2019).

Primjena kvalitativne analize sadržaja

Nakon utvrđivanja tijeka istraživanja kao jedinica za analizu odabran je odlomak teksta. Riječ je o odlomku teksta koji sadrži upute nastavnicima za organizaciju i provedbu nastave na daljinu. Tekstovi su analizirani jedan za drugim kronološkim redom kako su objavljeni. Prije analize određene su i opisane glavne kategorije s kojim se nastavnici susreću pri organizaciji i izvođenju nastave. Jedan odlomak teksta može sadržavati više kategorija, ako je riječ o različitim sadržajima:

TABLICA 2. Glavne kategorije za kvalitativnu analizu sadržaja

Glavna kategorija	Opis kategorije
Priprema nastave	Kategorija obuhvaća upute radnji koje nastavnik treba poduzeti prije nastavnog sata kako bi ga uspješno i promišljeno realizirao.
Izvođenje nastave	Kategorija obuhvaća upute koje označavaju radnje koje nastavnik može provesti samo za vrijeme nastavnog sata.

Nakon toga određene su i opisane četiri potkategorije za glavnu kategoriju *Priprema sata*, a iz svakog dokumenta odabran je ogledni primjer (Tablica 3). Nadalje, za drugu glavnu kategoriju *Izvođenje nastave*, definirane su dvije potkategorije, a iz istraživačkog korpusa odabrani su i ogledni primjeri (Tablica 4).

TABLICA 3. Kategorizacija *Pripreme nastave* s oglednim primjerima

Priprema nastave	
Potkategorija:	Upravljanje vremenom
Opis kategorije:	Aktivnosti planiranja vremena
Ogledni primjeri iz dokumenata	
Dokument A:	Nema primjera
Dokument B:	Nema primjera
Dokument C:	„...uskладити vrijeme provedbe ispita i zahtjevnijih zadataka među nastavnim predmetima...“
Dokument D:	Nema primjera
Dokument E:	Nema primjera
Dokument F:	„Planirajte vrijeme koje vam je potrebno za pripremu i izvođenje nastave, ali i za komunikaciju s učenicima, te praćenje njihovog rada, vodeći računa o organizaciji vlastite dostupnosti.“

Priprema nastave	
Potkategorija:	Organizacija digitalnih obrazovnih sadržaja
Opis kategorije:	Priprema sadržaja za <i>online</i> izvođenje nastave
Ogledni primjeri iz dokumenata	
Dokument A:	Nema primjera
Dokument B:	„Dodatno se potiču svi predmetni nastavnici da... pripremaju vlastite sadržaje ...“
Dokument C:	„...za darovite učenike osmisliti zadatke koji su zahtjevniji ...“
Dokument D:	Nema primjera
Dokument E:	„Posebnu pozornost treba usmjeriti planiranju ključnih odgojno-obrazovnih ishoda/nastavnih sadržaja, aktivnosti učenika te strategija i oblika podučavanja i učenja koji se mogu uspješno ostvariti kako uživo tako i u nastavi na daljinu.“
Dokument F:	„Pokušajte prilagoditi sadržaj <i>online</i> izvođenju: neki alati i metode prikladniji su za određenu vrstu ishoda i poticanje aktivnosti učenika.“
Priprema nastave	
Potkategorija:	Uspostava komunikacijskog kanala
Opis kategorije:	Stvaranje preduvjete za komunikaciju u virtualnom okruženju
Ogledni primjeri iz dokumenata	
Dokument A:	„...treba organizirati 'virtualni razred'...“
Dokument B:	„...trebaju uspostaviti komunikacijske kanale...“
Dokument C:	„Iako neke škole održavaju virtualne učionice u realnom vremenu, pa su svi učenici prisutni istovremeno u videokonferencijskom obliku, takav se način održavanja nastave ne preporučuje jer opterećuje mrežu i usporava rad.“
Dokument D:	Nema primjera
Dokument E:	„Aktivnosti u e-obrazovanju mogu biti izvedene sinkrono... i asinkrono ...“
Dokument F:	„Postavite jasna pravila u komunikaciji s učenicima i roditeljima.“
Priprema nastave	
Potkategorija:	Podrška učenicima u virtualnom okruženju
Opis kategorije:	Pomoć učenicima kod poteškoća u praćenju nastave u virtualnom okruženju
Ogledni primjeri iz dokumenata	
Dokument A:	Nema primjera

Dokument B:	Nema primjera
Dokument C:	„...sadržaje koje nastavnici podučavaju i vrednuju treba usmjeriti na bitno i osloboditi ih sporednih detalja ili činjenica.“
Dokument D:	„...sadržaj i učenje moraju biti dostupni svim učenicima ...“
Dokument E:	„Nastavnici koriste didaktičke pristupe koji su prikladni za učenje na daljinu i omogućavaju aktivno uključivanje i rad svih učenika i 'dvosmjernu' komunikaciju.“
Dokument F:	„Važno je osvijestiti kako nejednakost učenika više dolazi do izražaja u nastavi na daljinu nego u učionici. Nemaju svi učenici kod kuće radni kutak, kvalitetnu opremu, podršku roditelja i jednaku sposobnost sudjelovanja.“

TABLICA 4. Kategorizacija *Izvođenja nastave* s oglednim primjerima

Izvođenje nastave	
Potkategorija:	Podučavanje u virtualnom okruženju
Opis kategorije:	Aktivnosti povezane s podučavanjem za vrijeme nastavnog sata
Ogledni primjeri iz dokumenata	
Dokument A:	Nema primjera
Dokument B:	„Korisno je i da učenici imaju jasne domaće zadaće...“
Dokument C:	„U slučaju korištenja alata za provjere znanja nužno je prije provedbe takve provjere koristiti te iste alate u <i>vrednovanju</i> za i <i>kao učenje</i> kako bi se učenici upoznali s tim alatima i kako bi se smanjio utjecaj digitalnog okruženja na rezultate provjere.“
Dokument D:	Nema primjera
Dokument E:	„Učenicima treba dati jasne i kratke upute za rad te uporabu materijala u obavljanju zadataka u nastavi na daljinu.“
Dokument F:	„Nastojte izbjeći monotoniju i korištenje istog načina rada kroz dulje vrijeme.“
Izvođenje nastave	
Potkategorija:	Praćenje i vrednovanje rada učenika
Opis kategorije:	Pratiti i vrednovati aktivnosti učenika (svi oblici vrednovanja)
Ogledni primjeri iz dokumenata	
Dokument A:	Nema primjera
Dokument B:	„Predlažemo učiteljima kontinuirano davanje povratnih informacija učenicima različitim metodama vrednovanja...“

Dokument C:	„Standardni načini provjere mogu se i dalje upotrebljavati u nastavi na daljinu, ali u manjem broju i opsegu te uz prethodno provedeno samovrednovanje i vršnjačko vrednovanje.“
Dokument D:	„Praćenje i vrednovanje bitni su procesi i potrebno ih je provoditi tijekom svih faza planiranja i provedbe nastavnog procesa.“
Dokument E:	„Učenik treba dobiti jasnu povratnu informaciju o razini usvojenosti svojih znanja i vještina (primjerice <i>visoka, srednja, temeljna</i> ili <i>nedovoljna</i>).“
Dokument F:	„Najavite učenicima koje ćete aktivnosti pratiti i što ćete poduzeti ako ne budu aktivni.“

REZULTATI

Analizom sadržaja uočeno je kako upute upućene nastavnicima sadrže općenite informacije iz kojih na prvi pogled nije prepoznatljivo koliko vremena nastavnik treba uložiti u realizaciju postavljenih zahtjeva. Tako nastavnik u pripremi nastave mora planirati vrijeme za aktivnosti učenika tijekom nastave na daljinu, vrijeme za dostupnost učenicima tijekom njihova rada u asinkronoj komunikaciji kao i za formuliranje poticajnih povratnih informacija u virtualnom okruženju. Također, treba predvidjeti vrijeme za prilagodbu obrazovnih sadržaja za izvođenje nastave na daljinu kao i za izradu vlastitih nastavnih materijala. Iako je nastavnik u uputama upozoren da planira dovoljno vremena, sam utrošak vremena za pripremu i izvođenje nastave na daljinu nije prepoznatljiv na prvi pogled. Da je utrošak vremena znatno povećan, potvrđuju i rezultati istraživanja među nastavnicima (Sablić i sur., 2020). Drugo što proizlazi iz uputa jest činjenica da su nastavnicima za organizaciju digitalnih obrazovnih sadržaja potrebni tehničko znanje i umijeće za navedenu prilagodbu te neophodna odgovarajuća informatička oprema. Pritom nastavnik treba pronaći pravi omjer uporabe digitalnih alata te ostalih sadržaja i aktivnosti, prilagoditi obrazovne sadržaje izvođenju nastave na daljinu te po mogućnosti koristiti ponuđene digitalne sadržaje MZO-a i CARNET-a ili izraditi vlastite materijale. Nadalje, treba prilagoditi nastavno gradivo i metode učenicima s posebnim potrebama i osmisliti zadatke za darovite učenike. Prema uputama, treba organizirati virtualne razrede te suradnju u virtualnim razredima – pazeći pritom na ravnotežu između sinkrone i asinkrone aktivnosti. Uz to je važno osigurati protočnost informacija i postaviti jasna pravila o komunikaciji s učenicima i roditeljima. Sve su to do-

datne obaveze s kojima je nastavnik suočen u nastavi na daljinu. Treći zahtjev, koji nije opširno naveden u uputama, jest da nastavnik treba učenicima pomoći pri poteškoćama u praćenju nastave u virtualnom okruženju, poticati ih i ohrabrivati kako se ne bi smanjila motivacija. Nastavnik treba osvijestiti nejednakost među učenicima u posjedovanju digitalne opreme, brzine internetske veze te nejednakih uvjeta rada iz vlastitih domova. Sve ove posebne okolnosti nastavnik mora uzeti u obzir kako bi mogao uspješno provoditi nastavu na daljinu. Od svih uputa, upute za praćenje i vrednovanje učenikovog rada najopširnije su pa se može ukazati na to da su nastavnici morali uložiti dodatni napor za uporabu digitalnih alata pri provjeri znanja. Standardne načine provjere trebalo je koristiti, ali u manjem broju i opsegu te uz prethodno provedeno samovrednovanje i vršnjačko vrednovanje. Unatoč dodatnim opterećenjima nastavnika za vrijeme provedbe nastave na daljinu, istraživanja među nastavnicima pokazuju kako su oni zadovoljni potporom i podrškom MZO-a i CARNET-a (MZO, 2020 d).

ZAKLJUČAK

Upute Ministarstva znanosti i obrazovanja i CARNET-a, koje su postupno objavljivane u razdoblju od početka pandemije do kraja 2020. godine, jedinstveni su dokumenti vremena koji je obilježio pripremu i izvođenje nastave na daljinu za vrijeme prvog i drugog zatvaranja obrazovnih ustanova. Ti dokumenti sadrže upute o tome koje su se nastavne aktivnosti očekivale kako bi se izvela uspješna nastava na daljinu. Analizirani sadržaj uputa pokazuje kako je bilo nužno prilagoditi nastavne aktivnosti ne samo u izvođenju, već i u planiranju nastave te polaze od pretpostavke da svaki nastavnik ima odgovarajuću informatičku opremu i stabilnu internetsku vezu. Navedene upute tek općenito opisuju nastavne aktivnosti ne ulazeći u detalje njezine realizacije te su brojni izazovi, stavljeni pred nastavnika, na prvi pogled nevidljivi. Kako bi se realizirale sve te upute, nastavnik treba uložiti puno vremena u planiranje nastave na daljinu te vladati dobrim informatičkim znanjem u prilagodbi nastavnog materijala i samom izvođenju nastave. Kvalitativna analiza uputa ukazala je na dodatnu potrebu za podrškom nastavnicima u pripremi i provođenju nastave na daljinu – kako u području upravljanja vremenom, komunikacije u virtualnom svijetu, prilagodbi nastavnih materijala tako i u podršci učenicima u virtualnoj učionici u obliku tematskih radionica ili priručnika.

LITERATURA

- BEYWL, W. (2015). Den Unterricht wirksam gestalten. Anregungen aus der Hattie-Studie. *Bündner Schulblatt*. Svibanj 2015: 14–17.
- CARNET - Hrvatska akademska i istraživačka mreža (2020). Savjeti vezani uz održavanje nastave na daljinu: za učitelje, nastavnike i razrednike. Objavljeno u rujnu 2020. https://www.carnet.hr/wp-content/uploads/2020/09/Savjeti_roditelji-i-u%C4%8Denici_nastava-na-daljinu_2.pdf. (pristupljeno 21. prosinca 2020.).
- GLÄSER-ZIKUDA, M. (2017). Qualitative Inhaltsanalyse in der medienpädagogischen Forschung. U: Knaus, T. (ur.). *Forschungswerkstatt Medienpädagogik*. Projekt – Theorie – Methode. München, kopaed.
- HATTIE, J. (2003). Teachers make a difference: What is the research evidence? *Australian Council for Educational Research Annual Conference on: Building Teacher Quality*, University of Auckland.
- HATTIE, J. (2009). *Visible Learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- HATTIE, J. (2012). *Visible Learning for Teachers: Maximizing Impact on Learning*. Routledge.
- IVIĆ, I., A. PEŠIKAN, S. ANTIĆ. (2001). *Aktivno učenje*. Beograd, Institut za psihologiju.
- KARAIĆIĆ, G. (2006). Recept za dobru nastavu. U: Granić, J. (ur.). *Jezik i mediji - Jedan jezik: više svjetova* (385-392). Zagreb, Split: Hrvatsko društvo za primjenjenu lingvistiku – HDPL.
- KRIŠTOFIK JURANIĆ, S., J. PERNJEG, I. ŠKARICAL MITAL, I. SMOLČEC, T. ŠOŠA. (2019). *Metodički priručnik za nastavnike njemačkog jezika u srednjim školama – Škola za život 1. razred srednje škole, 6. i 9. godina učenja*. Zagreb, Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
- KUĆAN, I., I. KUĆAN, K. HORVAT. (2021). Praktična nastava u online okruženju. *Varaždinski učitelj*, 4 (7): 230–235.
- KYRIACOU, C. (1998). *Temeljna nastavna umijeća*. Zagreb, Educa.
- LEISEN, J. (2014). Ein guter Lehrer kann beides: Lernprozesse material und personal steuern. U: Höhle, G. (ur.). *Was sind gute Lehrerinnen und Lehrer? Zu den professionsbezogenen Gelingensbedingungen von Unterricht*. Magdeburg, Prolog.
- LIPOWSKY, F. (2007). Was wissen wir über guten Unterricht. *Friedrich Jahressheft*. 25: 26–30.

MAYRING, P. (2015): *Qualitative Inhaltsanalyse*. Weinheim/Basel, Beltz Verlag.
MAYRING, P. T. FENZL. (2019): *Qualitative Inhaltsanalyse*. U: Baur, N. i Blasius, J. (ur.). *Handbuch Methoden der empirischen Sozialforschung*. Wiesbaden, Springer.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2020a). Smjernice osnovnim i srednjim školama vezano uz organizaciju nastave na daljinu uz pomoć informacijsko - komunikacijske tehnologije. Objavljeno 11.3.2020. URL: <https://mzo.gov.hr/vijesti/smjernice-osnovnim-i-srednjim-skolama-vezano-uz-organizaciju-nastave-na-daljinu-uz-pomoc-informacijsko-komunikacijske-tehnologije/3585>. (pristupljeno 9.veljače 2021.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2020b). Uputa svim osnovnim i srednjim školama vezano uz nastavak organizacije nastave na daljinu. Objavljeno 13.3.2020. URL: <https://mzo.gov.hr/vijesti/uputa-svim-osnovnim-i-srednjim-skolama-vezano-uz-nastavak-organizacije-nastave-na-daljinu/3592>. (Posjećeno 9. veljače 2021.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2020c). Upute za vrednovanje i ocjenjivanje tijekom nastave na daljinu. Objavljeno 3.4.2020. <https://mzo.gov.hr/vijesti/upute-za-vrednovanje-i-ocjenjivanje-tijekom-nastave-na-daljinu/3654>. (pristupljeno 10. veljače 2021.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2020d). Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu. Model nastave na daljinu. Objavljeno 3.7.2020. URL: <https://mzo.gov.hr/vijesti/akcijski-plan-za-provedbu-nastave-na-daljinu-srpanj-2020/3862>. (pristupljeno 11. siječnja 2021.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2020e). Modeli i preporuke za rad u uvjetima povezanim s bolesti COVID-19. Pedagoška/školska godina 2020./2021.: <https://mzo.gov.hr/vijesti/modeli-i-preporuke-za-rad-u-uvjetima-povezanim-s-bolesti-covid-19-u-pedagoskoj-skolskoj-godini-2020-2021/3916>. Posjećeno 11.1.2021. (pristupljeno 3. rujna 2020.)

Narodne novine (2020). Odluka o obustavi izvođenja nastave u visokim učilištima, srednjim i osnovnim školama te redovnog rada ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja i uspostavi nastave na daljinu. Odluka, NN 29/2020-670.

NEMETH-JAJIĆ, J., T. JUKIĆ. (2021). Definiranje i uporaba nazivlja za e-izvedbu nastave. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*. 28 (1), 89-114.

SABLIĆ, M., L. KLASNIĆ, A. ŠKUGOR. (2020). Učitelj u izolaciji: izazovi novog normalnog. Školovanje od kuće i nastava na daljinu u vrijeme HR-CO-

- VID-19, U: Strugar, V., KOLAK, A., MARKIĆ, I. (ur.). Zagreb, HAZU, HPD, Element, 2020.
- SCHART, M. (2014). Die Lehrerrolle in der fremdsprachendidaktischen Forschung: Konzeptionen, Ergebnisse, Konsequenzen. *Fremdsprachen lehren und lernen*. 43 (1): 36-50.
- YAO, J., R. JIALONG, T. JIANG, X. CHANGQIAN (2020). What Role Should Teachers Play in Online Teaching during the COVID-19 Pandemic? Evidence from China. *Sci Insigt Edu Front*. 5, 2: 517-524.
- ZIERER, K. (2020). Erfolgreiche Gestaltung von Fernunterricht. Online-pre-davanje: n.d. *Akademie für Lehrerfortbildung und Personalführung, Dillingen*. URL:<https://alp.cloud.streamworld.de/embedded/bd965bcf-b147-49afb848-2687dc4fd7a8> Pris.

TEACHER OBLIGATIONS IN DISTANCE LEARNING DURING THE PANDEMIC

Geriena KARAČIĆ

Department of German Studies, University of Zadar

Nada BRATANIĆ

XVIII. high school Zagreb

ABSTRACT

KEYWORDS:

teacher, successful teaching, preparation and teaching, COVID-19

Successful teaching depends on the teacher (Hattie 2003, Hattie 2009), on his work, on his knowledge, so it is crucial for the quality of teaching how the teaching is organized and how it is performed. It is precisely the teachers who, due to the COVID-19 pandemic in March 2020, had to adapt their preparations and teaching in the short term to distance learning with the help of information and communication technology. The article qualitatively analyzes the instructions to teachers for the organization and implementation of distance learning published by the Ministry of Science and Education and CARNET. The corpus consists of six documents published in the period from March to December 2020. The research on the content of the instructions was conducted on the basis of a qualitative analysis of the content according to Mayring (2015). Instructions for time management, for organizing digital educational content, for establishing a communication channel and for supporting students in a virtual environment were analyzed. In addition, instructions for teaching in a virtual environment as well as for monitoring and evaluating student work were analyzed. Qualitative analysis of the instructions showed that the instructions are of a general nature and that their implementation requires not only time to implement, but also additional skills and experience in dealing with the new concept of distance learning during a pandemic. The contribution of this paper is the preservation of instructions from unique documents from the time when the pandemic led to the transition to distance learning in a short time and proposals for thematic workshops for teacher training.